

Ett avgörande vägskäl

Hearing med kyrkomötets nomineringsgrupper kring projektet Framtid kyrkomusiker.

TEXT: JOHAN HAMMARSTRÖM, PROJEKTLEDARE FÖR FRAMTID KYRKOMUSIKER

Framtid kyrkomusiker har på kort tid blivit en av de mest strategiska satsningarna för hela det kyrkomusikaliska fältet i Sverige, och hearingen med kyrkomötets nomineringsgrupper den 4 maj 2026 markerar ett tydligt skifte från analys till konkret kyrkopolitik. Kungl. Musikaliska Akademien använde sin historiska förankring i kyrkomusiken och sin institutionella tyngd för att samla nyckelpersoner från kyrkostyrelsen och nästan samtliga nomineringsgrupper kring en fråga som nu beskrivs som akut: utan en kraftfull, gemensam satsning på kyrkomusiker riskerar en central del av landets musikaliska

En del av ett
större bildnings-
och kulturarvs-
uppdrag.

infrastruktur att erodera. Utgångspunkten är välkänd för många kyrkomusiker: Svenska kyrkan bedömer att minst omkring 700 nya kyrkomusiker behöver nyanställas under en tioårsperiod, medan utbildningssystemet i dag bara förmår examinera ungefär hälften av det årliga behovet. Bristen är redan kännbar, i glesbygd men också i större städer, och konsekvenserna märks i allt från gudstjänstliv till körverksamhet och samverkan med det övriga musiklivet.

”Musikens järnväg”

– inramningen av krisen

Inledningen till hearingen satte tonen för resten av samtalet. Akademiens preses, **Stefan Forsberg**, välkomnade deltagarna och placerade kyrkomusiken i ett bredare kulturpolitiskt perspektiv genom att beskriva den som en slags ”musikens järnväg”: en bärande infrastruktur som binder samman gudstjänstliv, körliv, frilansmarknad, utbildning och musikaliskt kulturarv. Poängen var tydlig – när denna infrastruktur brister är det inte bara en intern kyrklig angelägenhet, utan en fråga som berör hela musiksyste-
met i landet. Ett bortfall av kyrkomusiker skulle slå mot möjligheten att upprätthålla konsertserier och sommarprogram, mot kyrkans roll som en av landets största konsertarrangörer och mot återväxten av både professionella musiker och avancerade amatörer.

Därefter följde en kort presentationsrunda där representanter för de olika nomineringsgrupperna beskrev sina egna relationer till kyrkomusiken: erfarenheter som kyrkomusiker, körsångare eller barn till kyrkomusiker, minnen av orgelundervisning och praktik i domkyrkor och betydelsen av kyrkans musikmiljö för den egna musikaliska utvecklingen. Redan här blev det uppenbart att frågan inte uppfattas som en snäv fackfråga, utan som en del av ett större bildnings- och kulturarvsuppdrag.

Kyrkomöte, kyrkostyrelse och lokalt ansvar

En ledamot ur kyrkostyrelsen gav därefter en koncentrerad genomgång av hur Svenska kyrkan

Karta över järnvägsnät i Sverige 2016.

Foto: i-Stocklicens 114899906

stys, vilket blev en viktig bakgrund för resten av diskussionen. Kyrkomötet beslutar om kyrkoordningen, om kyrkans grundläggande uppgift och övergripande främjandebeslut, medan genomförandet – anställningar, tjänsteinnehåll, lokal prioritering – ligger på stift och pastorat, som egna juridiska personer. Kyrkomötet kan alltså ge tydliga styrsignaler och fatta beslut om nationella satsningar, men inte detaljstyra lokala arbetsgivarbeslut. Just den balanspunkten mellan nationella signaler och lokalt ansvar återkom flera gånger under hearingen, inte minst i samtalen om fri musikundervisning och om hur utbildningsfrågor kan lyftas utan att hamna i konflikt med den lokala självstyrelsen. Det som efterlystes var inte detaljreglering, utan politiskt mod att formulera strategiska mål och riktlinjer som gör det legitimt för stift och pastorat att prioritera kyrkomusiken.

Framtid kyrkomusiker

– tre linjer i en kris

Mot denna bakgrund presenterade **Hans Davidsson**, ordförande i referensgruppen *Framtid kyrkomusiker*, projektets bakgrund och huvudlinjer. Framtid kyrkomusiker har vuxit fram ur en insikt om att kyrkomusikerna faktiskt utgör ett bristyrke och att infrastrukturen kring kyrkomusiken – utbildning, rekrytering, orgelvård, körliv – vacklar på ett sätt som riskerar att få långvariga konsekvenser. I presentationen betonades **tre centrala linjer**.

Den första handlar om att kyrkomusikerstatusen som bristyrke måste erkännas öppet och konsekvent på alla nivåer: i kyrkopolitiken, i utbildningsplaneringen, i arbetsgivarpolitiken och i kontakten med statliga myndigheter. En tydlig briststatus skapar legitimitet för att prioritera utbildningsplatser, särskilda satsningar, kampanjer och omskolningsinsatser.

Den andra linjen rör fri musikundervisning, särskilt orgelundervisning för barn och unga. Historiskt har kyrkans fria musikundervisning varit den viktigaste rekryteringsvägen in i kyrkomusikeryrket. När detta successivt monterats ned, samtidigt som skolans musikundervisning försvagats, har återväxten brutits. I dag möter vi en generation där många barn inte läser notbild och saknar naturliga vägar in i orgel- och kyrkomusik; detta pekades ut som en strategisk framtidsfråga för hela kyrkan. Den tredje linjen gäller behovet av fler utbildningsplatser där människor faktiskt bor. Både folkhögskolor och musikhögskolor har färre platser än behovet och är geografiskt koncentrerade. För den som befinner sig mitt i livet, med familj och arbete, är internatsstudier långt från hemorten i praktiken en omöjlighet.

Kyrkomusikerstatusen som bristyrke måste erkännas öppet.

Stefan Forsberg. Foto: Lova Wallerö

Nya utbildningsmiljöer, nya samarbeten och nya finansieringsmodeller lyftes fram som nödvändiga för att möta bristen på kort och medellång sikt.

Samtalen om bristyrke och styrsignaler

Första samtalsblocket

I hearingens första samtalsblock konstaterade deltagarna att det redan råder en bred medvetenhet i kyrkan om att kyrkomusiker är ett bristyrke. Alla säger det, men utvecklingen vänder ändå inte. Bristen beskrevs som parallell med präst- och diakonbristen, men med särskilda konsekvenser: utan kyrkomusiker stannar körlivet, gudstjänsternas musikaliska kvalitet sjunker, rekryteringskedjan brister och kyrkans offentliga kulturroll försvagas. Samtidigt upplevs frågan ofta som "något man redan vet", vilket gör att den riskerar att försvinna bland andra akuta ärenden.

Här efterfrågades skarpa, nationella styrsignaler som tar frågan vidare från konstaterande till handling. Det diskuterades hur kyrkomötet skulle kunna slå fast att kyrkomusiker är ett bristyrke och knyta detta till konkreta uppdrag till kyrkostyrelsen, Svenska kyrkans utbildningsinstitut och stiftet att prioritera rekrytering, utbildning och informationsinsatser. Det framhölls också att briststatusen behöver användas strategiskt i dialogen med statliga utbildnings- och kulturmyndigheter, inte minst när det gäller finansiering av yrkesutbildningar och yrkeshögskoleplatser.

Fortsättning nästa sida

Johan Hammarström. Foto: Lova Wallerö

Flera röster betonade behovet av en gemensam berättelse om kyrkomusikerbristen – inte som en intern fackfråga, utan som en samhällsfråga om musikliv, kulturarv och barns och ungas bildning.

Barnen, orgeln och den förlorade länken

Andra samtalsblocket

Det andra samtalsblocket fokuserade på barn och unga. Flera erfarna kyrkomusiker och kyrko-politiska företrädare betecknade beslutet att ta bort krav på orgelundervisning för barn och unga ur tjänstebeskrivningarna på 1990-talet som ett historiskt misstag. I efterhand framstår detta som en tydlig brytpunkt: när undervisningsuppdraget försvagades tappade man också återväxten. I dag står många pastorat utan strukturerad orgelundervisning, samtidigt som kulturskolorna sällan erbjuder orgel, och den samlade effekten är att unga över huvud taget inte möter instrumentet.

Samtidigt lyftes goda exempel där enskilda pastorat har byggt upp orgelskolor, barn- och ungdomskörer och ”orgelklubbar” med relativt små ekonomiska insatser men stor lokal effekt. Dessa exempel visade hur rekrytering fungerar när undervisning och gudstjänstliv hålls ihop, hur orgel- och musikundervisning kan integreras naturligt i befintlig körverksamhet och att det finns både barn och vuxna som vill spela – om det finns tillgänglig och rimligt finansierad undervisning. Diskussionen kretsade därför mycket kring hur kyrkomötet kan formulera sig för att

*Efterfrågades
skarpa nationella
styrsignaler som tar
frågan vidare från
konstaterande
till handling.*

lyfta frågan utan att fastna i detaljreglering. I stället för att kräva att varje enskild kyrkomusikertjänst innehåller undervisning diskuterades modeller där varje pastorat får ett tydligt ansvar att säkerställa att orgelundervisning och fri musikundervisning erbjuds, och där frågan kopplas till kyrkans grundläggande uppdrag: barns rätt till kultur, mission och undervisning samt långsiktig kompetensförsörjning. Intresset bland vuxna amatörer nämndes också som en outnyttjad resurs, både för rekrytering och för fördjupning av den musikaliska församlingsmiljön.

Utbildningsplatser och validering – när systemet blir en propp

Tredje samtalsblocket

Det tredje blocket riktade blicken mot utbildningssystemet: folkhögskolor, musikhögskolor och Svenska kyrkans utbildningsinstitut. Deltagarna konstaterade att folkhögskolor som har kyrkomusikerutbildning, med Oskarshamn som tydligt exempel, ofta har både lokaler och sökande men hämmas av otillräcklig finansiering och brist på lärartjänster i centrala ämnen som orgel. Samtidigt finns stora vita fläckar på kartan: regioner där det i praktiken saknas realistiska utbildningsvägar, särskilt för dem som vill omskola sig mitt i livet. Antalet kandidatplatser i kyrkomusik vid musikhögskolorna är begränsat och svåra att utöka utan särskilda riktade medel, vilket gör att systemet inte kan svara mot det uttalade rekryteringsbehovet.

En särskilt viktig fråga gällde valideringen av utländska kyrkomusiker. Här gavs en samstämmig bild av en process som blivit en ”propp i systemet”, där välutbildade organister och kyrkomusiker från exempelvis Tyskland, Polen eller Baltikum ibland väntar i årtal på besked. SKUI:s begränsade resurser för validering lyftes som en strukturell hinderpunkt, och flera deltagare menade att Svenska kyrkan därmed försitter en möjlighet att snabbt stärka kompetensen med internationellt utbildade musiker. KMA markerade i detta sammanhang att akademien är beredd att bidra med sakkunskap: bedömning av utländska examina, kunskap om utbildningsnivåer vid internationella musikhögskolor och medverkan i utformningen av kompletterande utbildningsvägar. Ambitionen är att skapa legitima men snabbare vägar till behörighet, utan att sänka kvalitetskraven.

Stora vita fläckar på kartan: regioner där det i praktiken saknas realistiska utbildningsvägar

Tre motionsspår – från ord till beslut

Minnesanteckningarna från hearingen visar att

mötet inte stannade vid ännu en problembeskrivning. Mot slutet utkristalliserades tre tydliga motionsspår som bedömdes kunna få brett stöd i kyrkomötet redan till hösten. Det första gäller en motion som tydligt slår fast att kyrkomusiker är ett bristyrke, och som kopplar detta till uppdrag till kyrkostyrelsen, utbildningsinstitutet och stiftet att prioritera rekrytering, utbildning och informationsinsatser. Det andra spåret gäller en motion om orgelundervisning och fri musikundervisning för barn och unga, formulerad som ett starkt strategiskt åtagande på pastoratsnivå, där fokus ligger på barns rätt till musik, kyrkans relevans och framtida kompetensförsörjning snarare än på detaljerad reglering av varje tjänst. Det tredje spåret gäller en motion om fler utbildningsplatser och kompletterande utbildningsvägar, inklusive förstärkt validering av internationellt utbildade kyrkomusiker, bättre geografisk spridning av utbildning och stärkt finansiering för folkhögskolor och andra utbildningsanordnare.

I avslutningen betonades från både KMA:s och de kyrkopolitiska företrädarnas sida att hearingen inte ska ses som ett enskilt möte, utan som en

**Rekrytering
fungerar när under-
visning och guds-
tjänstliv hålls ihop.**

startpunkt för ett långsiktigt samarbete. Nästa steg blir att precisera formuleringar, förankra dem i nomineringsgrupperna och ge kyrkomusikerfrågan den tyngd i kyrkomötet som situationen kräver. Det är först när beslut fattas – om briststatus, om undervisning för barn och unga och om utbildningsplatser – som *Framtid kyrkomusiker* fullt ut kan leva upp till sitt namn. ○

Johan Hammarström

Projektledare Framtid kyrkomusiker

Project Manager Future Church Musicians

Kungl. Musikaliska Akademien

Royal Swedish Academy of Music

Blasieholmstorg 8, SE-111 48 Stockholm

www.musikaliskaakademien.se

Facebook • Instagram @musikaliskaakademien

